

ПРЕДИСЛОВИЕ

Историята от политическо средство към наука

В нашата най-нова история са заровени ужасни тайни. Те са резултат от съветизацията на България, която Москва, след две десетилетия усилия и брутален натиск, на 9 септември 1944 г. успя да наложи над нашите земи. Марксистката историография ги премълчава, размива и даже оправдава, а днес вече счита, че жестокостите на комунистическата тоталитарна държава не бива да бъдат разкривани. В замяна на това, и то съвсем съзнателно, вниманието, по повод и без повод, се насочва към нацистките репресии, за да не бъдат видени още по-жестоките престъпления на комунизма¹. Истина е, че на Нюрнбергския процес, проведен от 20 ноември 1945 до 1 октомври 1946 г., на който подсъдими са 24 лица за престъпления против мира и човечеството, има представители на Сталин. Макар и наложено от конкретните исторически условия, това е неетично и възмутително. Болшевиките са създатели на модерната тоталитарна държава през XX в., а нацистите са техни последователи, и то 16 години по-късно, като се стремят да достигнат варварските им жестокости, но не успяват. По време на комунистическата тоталитарна система, разпространила се на четири континента, са избити четири пъти повече хора, отколкото при нацистките (100 милиона към 25 милиона души)². Къде трябва да се търси източникът на масовите избивания при комунистическите режими в Съветския съюз, в Източна Европа и в Азия? Причината е в това, че комунистите въвеждат терора като политическо средство за завземане и утвърждаване на властта. От 9 септември 1944 г. до ноември 1989 г. в България са избити от комунистите 31 хил. души от социалния и културния елит на страната. А само в дните от 9 септември до 20 октомври 1944 г. - за 40 дни, са избити 26 850 души³. В тези дни България се превръща в „долината на сълзите“. И с основание френският историк Жорж Кастелан в книгата си „История на Балканите XIУ-XX

век" посочва, че българските комунисти, след като вземат властта, провеждат „брутална чистка, нямаща равна на себе си в останалите балкански страни"⁴. Докато за времето от юни 1923 до септември 1944 г. - за 21 г., по политически причини загиват 3246 души, т.е. 9 пъти по-малко⁵. Поради това звучи твърде парадоксално претенцията да осъждаш репресиите на други, а да оправдаваш своите, да се стремиш да ги хвърлиш във вечна заборава, като унищожаваш историческите свидетелства. Ето защо марксистката историография, посветена на този проблем, остана в ролята си на политическо средство, а не на наука, нещо, което я доведе до дълбока криза. Но и до днес тя претендира за пълен монопол върху истината. С основание българският писател емигрант Цветан Тодоров възмутено пише: „Историкът, който престъпва изискванията за истината, престава да се числи към групата на историците, той вече е просто пропагандист"⁶. В по-друг аспект разглежда проблема журналистът и политически емигрант, и по думите на проф. Петър Увалиев единствен философ на историята, Стефан Попов. „Да притежаваш истината, отбелязва той, и все пак да грешиш - тази измислица на обърканата комунистическа мисъл е много близка до психопатологията. Но тя не е единствената: теоретиците на социализма дръзнаха да декретират спирането на историята с неговото осъществяване - противно на поуката от основната грешка на „техния" Хегел и противно на боготворения от тях принцип на прогреса. Напредък до комунизма и след това „замразяване" на развитието: колко бедни трябва да са в научното си въображение тези хора? Не бяха ли чели класическото предупреждение на Гьоте „Божественото е в това, което се сбъдва и преобразява, а не в това, което е завършено и застинало".

Непълнолетни в мисловното си развитие и в безпросветността си, те не съзнават и не признават, че с подобно извращение на мисловните идеали нанасят смъртен удар на европейската култура. С насилственото насаждане на обявените за догми истини те пресушиха у човека именно истинския божествен стремеж към нови простори на мисълта"⁷.

Не може да се възрази на разбирането, че историята започва оттам, откъдето започват фактите, но е задължително да не се забравя, че историята е в немалка степен и народопсихология. Затова, както твърдят психолозите изследователи С. Минкова и Т. Трифонов, е нужно близко и плодотворно взаимодействие между народопсихологията и историята⁸.

Това изискване е задължително при изследването на изключително сложния проблем за налагането на съветския режим в България (1944-1989 г.), където много умело се експлоатира народопсихологията на българина. Както фашизмът и нацизмът, така и комунизмът, особено в началото на установяването на тоталитарните държави, успяват да породят надежда у хората, която се проявява във вяра към В. Ленин за възможно равенство и правда, към Б. Мусолини за възраждането на Римската империя и към А. Хитлер за „новия ред“ в Европа. С основание известният американски политолог З. Бжежински посочва: „Не е пресилено да се каже, че Хитлер е също толкова ленинист, колкото и Сталин нацист. И по произход, и от историческа гледна точка двамата тоталитарни водачи си приличат. Те оправдават налагането на тотален контрол от страна на държавата с прокламираната крайна цел - преобразуването на обществото от горе до долу в съзвучие с една догматизирана, но иначе доста неясна представа за нов утопичен ред“⁹. Цв. Тодоров в своето изследване също обръща внимание на приликата между нацизма и сталинизма: „Често например се набляга на идеологическите, непроходими бездни, които ги разделят, но истината е, че те се заличават още щом човек се захване не с теоретичните декларации, а с идеологията, която произтича от самите действия; в Хитлеровия райх не отсъстват социалистическите идеи, също както и на Сталин не му липсват нищешански уклони. Тъкмо обратното: поразително е как двамата диктатори истински си съперничат“¹⁰. А М. Тачър твърди, че комунистическата диктатура е „най-мощната диктатура, която светът някога е познавал“¹¹.

В марксистката историография и до днес има приоритетен отказ да се прави сравнение, да бъдат поставени под един общ знаменател комунизмът, нацизмът и фашизмът. Затова с основание в своите научни анализи А. Игнатов припомня: „Близкото родство между комунизма и фашизма е едно от фундаменталните открития на съвременната социална наука“¹². Изследвайки тоталитарното изкуство, Ч. Попов обяснява: „Така например авторите на един от последните капитални трудове на изкуството на XX в. обръщат внимание върху обстоятелството, че въпреки колосалните средства, отделени в Съветския съюз, Германия и Италия по време на тоталитарните режими, в тези страни според тях не е създадено нито едно значимо произведение на изкуството“¹³. А Н. Хрис-

това в своите изследвания достига до извода, че до септември 1944 г. в България господства европейската култура, а след тази дата започва процес на преминаване от европеизация към съветизация. Според нейните проучвания „Съветският културен модел е характерен със своята затвореност, унификация на художествения метод, отнемане правото на избор на творческа и гражданска позиция за периода, централно ръководство на културата от една политическа партия"¹⁴. България е откъсната от европейския модел в културата. Въвежда се рамката на социалистическия реализъм с „опростенческите си схеми"¹⁵. Според Н. Христова „Българският интелектуалец за дълго е хвърлен в пустинята на едно безкрайно омерзение". „От 1945 до началото на 1950 г., обръща внимание тя, и писатели, и художници правят една и съща констатация, а именно, че литературата и изкуството са в застой"¹⁶. Отделни прояви на истинско творчество има, или както се казва, се „промъкват"¹⁷, но те не променят картината, защото не се допуска никакво нарушаване на наложения съветски културен модел. Социалистическият реализъм си остава доминиращ по волята на комунистите и през осемдесетте години. В литературата десетки години се утвърждава т.нар. Априлска линия, провеждана с жар и вдъхновение от поета Любомир Левчев. Така че съветизацията на българската култура се извършва под различни форми на стимули и принуда, но със същите темпове, както в икономическата и политическата област.

Трите типични тоталитарни режима през XX век в основата си са еднакви. Те правят опит и донякъде успяват да включат цялата нация в извършваните от тях престъпления, да говорят от нейно име, да се прикриват зад нея. За целта те създават свои звена във всички етажи на икономическата, политическата и културната структура на обществото. Типично за тях е формирането на стройна агентурна система, чрез която контролират всички слоеве от населението. Разбира се, помежду си те имат и различия, но само в нюансите. Нацистите са по-преки и открити до цинизъм в своите искания и действия за чиста раса, докато болшевиките се представят в две лица - лицето на благодетели, на спасители на човечеството и лицето на безпощадни убийци на класовия враг. Както московските болшевики, така и българските полагат особени усилия да скрият второто си истинско лице. Затова и те са толкова привързани към строгото спазване на партийната тайна, превърната в свещено верую. И те нехаят за истината. А това се превръща в бумеранг, който постепено, но резултатно изтрива привлекателността на собствената им идея.

Ще се опитам да бъда конкретен, като припомня само няколко исторически факта в аспекта на разглеждания проблем.

Българските комунисти крият, че септемврийските бунтове през 1923 г. и големият терористичен акт от 16 април 1925 г. в софийската катедрала „Св. Неделя“, който изуми и стресна Европа, се извършват по нареждане на болшевиките от Кремъл с цел постигане съветизацията на България. Кремълските ръководители отказват да признаят, че парашутистите и подводничарите през лятото на 1941 г. са изпратени от тях у нас, за да организират подмолна дейност за установяване на съветска власт. Българските и руските болшевики осъждат лагерите на нацистите, а „забравят“, че техният теоретик и вожд В. И. Ленин, който за пръв път прилага по модела на К. Маркс тоталитарната държава през XX в., още през 1918 г. създава лагерната система като неделима част от държавната структура, и то не временно, с цел да изолира от обществото своите противници, а за да ги унищожи физически¹⁸.

Болшевишкият вожд добре схваща и прилага още от първите дни на съветската власт насилието като изпитано средство за покоряване на хората, обвито в мантията на класовата борба и всенародното щастие. Болшевиките ползват „чистката“, или по-точно изстреблението на буржоазната класа, като „социална профилактика“, защото чрез нея се стремят да поддържат „революционната динамика в обществото“¹⁹. Масите се обработват и убеждават, че пътят към тяхното щастие неизбежно преминава през труповете на буржоазната класа и разграбването на нейната собственост. Убеден в тази кауза (по-точно подмамен), „малкият“ човек вече е лесно управляван и насочван към желаните от комунистите постъпки, които достигнат и до жестокости. Ето защо трябва да се признае, че болшевиките владеят до съвършенство тайните за хипнотизиране на масите. В своето изследване „Психология на тълпите“ английският философ Гюстав льо Бон посочва: „Вечно готова да въстане срещу слаба власт, тълпата угоднически се прегъва пред силна власт. Ако действията на властта е постоянно, тълпата, подчиняваща се винаги на крайните си чувства, минава последователно от анархия към подчинение и обратно... Днешните завоеватели на души вече нямат олтари, но имат статуи и образи и оказваният им култ не се различава съществено от някогашния. Бихме разбрали донякъде философията на историята само ако правилно сме прозрели този основен пункт на психологията на тълпите: за тях трябва или да си бог, или нищо“²⁰. Даже Гюстав льо Бон предуп-

реждава, че колкото и отличен наблюдател на фактите да е изследователят, ако пропусне, да разкрие психологията на тълпата, няма да може да схване генезиса на събитията. Нещо много близко до това става и в България по московска схема. Обявени са за богове Ленин, Сталин и Димитров. Успоредно с това се преминава към терор, за да се създаде панически страх у хората, страхът да ги блокира и те да възприемат поведението на пълно самозатваряне и мълчание. С други думи, овладяват психологията на масите и я контролират и насочват. Успешно създават програмиран хаос в страната. И чрез обявената от комунистите „народна власт“ като прикриваща завеса, те спокойно си властват и ограбват чрез конфискация, национализация, отнемане земята на селяните и пр. Даже през 40-те дни (9 септември - 16 октомври 1944 г.) на масов терор (наричан „революционна законност“) мародерството взема огромни размери по села и градове.

В спомените си Никола Мушанов, лидер на Демократическата партия, министър-председател на България през 1931-1934 г., ръководител на парламентарната опозиция в периода 1941-1944 г., съден от т.нар. народен съд, а после изселен от София в Търново, дава следната характеристика на наранената психология на масите след 9 септември 1944 г.: „Доблестта е добродетел от миналото. Днес всеки бяга от всеки белязан, който би му създал неприятности. Заврял се е и отбегва всекиго, за да не би да го сполети някоя пакост. Всеки те отбегва, като да си чумав, и бяга от зараза. Не за съмишлениците говоря само, а за най-дейни политически приятели. И те бягат“²¹.

През последните години, след като комунизмът претърпя пълен провал, са направени твърде много изследвания за неговата философия, принципи, същност и причини за провала му. З. Бжежински посочва, че „комунизмът ще се запомни преди всичко като най-невероятната политическа и интелектуална заблуда на XX век“²². Философът Карл Попър в своето двутомно изследване „Отвореното общество и неговите врагове“ разкрива дълбоките корени на марксизма и отхвърля неговия генерален извод, че социализмът е „историческа необходимост“ и пътят към него е съпроводен с непримирима, кървава „класова борба“. К. Попър го определя като пророчество, като месиански копнеж за земен рай. „Внимателното проучване на този въпрос, обяснява той, ме доведе до убеждението, че подобни глобални исторически предвиждания са изцяло извън възможностите на научния метод. Бъдещето зависи от нас, а ние

не зависим от никаква историческа необходимост"²³. Нещо подобно намираме и в пророчеството на Хитлер за „новия ред“ в Европа, за „хилядолетния райх“, което трябва да се постигне, но на расова основа: „Една кръв - една държава“, казва той²⁴. В изследването си К. Попър идва до извода, че трябва да се прави разлика „между научно предвиждане и историческо предсказание“. Последното е ненаучен възглед, към който трябва да отнесем и пророчеството на марксизма, че най-висшето стъпало на човечеството в неговото развитие е комунистическото общество, общество без частна собственост и класи, общество на всенародно благоденствие. С други думи, дотук свършва развитието на човешкото общество. Такива възгледи излага и Хитлер за „хилядолетния райх“. Пророчеството на К. Маркс се оказва лутане в неизвестността. Така че разликата между Маркс и Хитлер е в това, че първият ни поднася класово, а вторият - расово месианство. Но в практическите си изяви те се сливат в едно начало. Хитлер изселва евреите и славяните, а Ленин още през 1920 г. нарежда депортиране на населението от определени райони. Тази практика на болшевиките е постоянна и взема огромни размери през следващите години. През есента на 1941 г. Сталин заделва 40 000 вагона и 120 000 служители от НКВД за депортирането в Азия на чеченците, ингушите и кримските татари, и то във време, когато Червената армия изпитва краен недостиг на хора и оборудване. А след войната цели етнически общности ще бъдат обявени от кремълските болшевици за „класови врагове“ и след това разселени и избити²⁵.

При изследването на комунистическия режим не бива да се отминава фактът, че голямото влияние на марксизма върху хората, и то в продължение на едно столетие, трябва да се търси в неговите нравствени призови „за свобода, равенство и братство“, за сваляне на Рая от небето на земята. Първия удар марксизмът нанася на религията, а втория - на частната собственост. Нещо повече, К. Маркс се надсмива над религията и над нравствеността. Той мрази самата представа за Бог. Но гасейки една светлина за човечеството, той сочи нова „светлина“, но измамна и коварна, път към мрака. На мястото на религията К. Маркс създава нова вяра, нова религия, но без Бог. В. И. Ленин в книгата си „Левичарството - детска болест на комунизма“ (1920) запълва тази празнота, като на мястото на „Бог“ поставя комунистическите вождове. Партийните домове се превръщат в църкви с внушителната си архитектура (в Съветския съюз те се издигат по републики, а в България - по окръ-

зи), конгресите на комунистическите партии се превръщат в нещо като църковни събори, от които се излъчва само истина и вяра в комунизма и неговите вождове. Марксизмът се налага като единствена истина, превръща се в Библия за всеки комунист, въздейства като опиум върху комунистическата интелигенция. С основание френският философ и политолог Раймон Арон, наричан „патриарх на антикомунизма“, утвърждава разбирането, че комунизмът е религия „тъкмо защото е антирелигия“. Но религия, която има една-единствена цел - превръщането ѝ в абсолютна политическа и икономическа власт: грабителска, жестока и вечна.

След 9 септември 1944 г. в България започва „битка“ между книгите, пропагандиращи марксизма, и другите, представящи постиженията на цивилизацията. Към 1950 г. чрез насилие се налагат първите. Фанатизмът у комунистите стига до полуда, подплатен с безконтролното ограбване и избиване на богатите, както и на интелигенцията със западно мислене и култура. Но с развитието на комунистическата тоталитарна система възниква и постоянно нараства едно непреодолимо противоречие. Все повече на преден план излизат личното облагодетелстване от властта, създаването и утвърждаването на комунистическата номенклатура с нейните узаконени привилегии (присъщи на Средновековието), отдалечаването и пълното скъсване с основния, първороден нравствен призив на марксизма. Обществото става все по-паразитно, икономическият застой е непреодолим, културният спад се движи с бързи темпове като резултат от идеологизацията на културата и образованието. Духовното обедняване на обществото, следствие от налагането на марксистко-ленинската идеология, е наречено „културна революция“, а интелектуалците са поставени в положение на унижително подмилкване пред комунистическата номенклатура. Те не са закриляни от никого и търсят подкрепа, спасение, а такова могат да намерят само в „Майката Партия“. Във всички области на науката и културата се формират групи от идеологически еничари като пазители на „класово-партийната линия“. Обществото се оказва без икономическа основа, каквато може да бъде само частната собственост, без духовна опора - вярата в Бога. Настъпва необратим процес на икономически разпад и морална разруха. Проституцията придобива масов характер, скрита под булото на услуги, подпомагане, служебно толериране и пр. Семейството е разрушено из основи, разпада се родовото начало в обществото. С основание английският философ

Ъ. Гелнер търси причините за рухването на комунистическото общество и в изгубването у хората на вярата в неговата историческа мисия, така уверено начертана от К. Маркс. Според Ъ. Гелнер те приемат убийствата и масовите дългогодишни репресии и тяхната вяра оцелява, но „когато номенклатурата, вместо да се избива, започва да се подкупва, вярата се изпари“²⁶.

Това се случва и в България. Масовите избивания през първите месеци след 9 септември 1944 г. предизвикват страх сред населението, довеждат до спадане на ентузиазма, но не сриват вярата, че обещаните щастие и равенство за всички са възможни и че прогресът се състои в насилствените промени. След време вярата започва да намалява и изчезва, особено като става ясно, че лекарството е далеч по-горчиво и отровно, отколкото са самите лекувани болести на капитализма.

В комунистическата тоталитарна система генетично е заложена нейната гибел. Чрез насилие тя се опита да ликвидира дълбоко врасналите в природата на човешкото общество основи - частната собственост, вярата в Бога, родовата вярност, общочовешката приемственост и непрекъснатостта в развитието на обществото, както и политическите права на гражданите. В този аспект трябва да се припомни, че бащата на съвременното гражданско общество, изградено върху основата на пазарната икономика, е английският икономист Адам Смит (1723-1790), а бащата на комунистическата тоталитарна система е Карл Маркс (1818-1883). И оттук дългогодишните писания, че Сталин е нарушил основни принципи на марксизма за социализъм с „човешко лице“, са истинска лъжа. Както В. И. Ленин, така и Й. Сталин в написаните от тях политически памфлети в защита на марксизма и в своята дейност са верни последователи на К. Маркс. Та основното в марксизма, неговата същност, е обобществяването на средствата за производство, т.е. ликвидиране на частната собственост, преследване на религията като „опиум на народите“ и нуждата от насилие като „акушерка на развитието“, осъществявано чрез диктатурата на пролетариата! Насилието е генетично заложено в марксизма като основно средство при създаването на комунистическото общество. Със сигурност на Маркс му е било известно, че неговият любимец, адвокатът Максимилиан Робеспьер (1758-1794), който ръководи якобинската диктатура във Франция (1793), лично подписва 816 смъртни присъди. Нещо повече, за К. Маркс Робеспьер е герой, велик майстор на терора. Болшевиките в Русия го възхваляват и следват, но Франция го отрича.

Болшевизмът е законен наследник на марксизма в условията на руската действителност. Всеки, който е запознат с Марксовия модел за обществено устройство, лесно ще разбере, че книгата на Ленин „Държавата и революцията“ (1917) е конкретизиране на разбиранията на К. Маркс за диктатурата на пролетариата, изложени в книгата му „Гражданската война във Франция“ (1873). В предговор към нея Ф. Енгелс сочи, че Парижката комуна, провъзгласена на 26 март 1871 г. и просъществувала 72 дни, е образец на диктатурата на пролетариата. С други думи, в книгата на В. Ленин се описват структурата, задачите, както и механизмът на действие на тоталитарната държава. Тя е ползвана, и то много старателно, от теоретиките на фашизма и нацизма, защото принципите, върху които се структурират фашистката, нацистката и комунистическата тоталитарна държава, са едни и същи в основата си. Разликата е в това, че първите две запазват частната собственост, като осъществяват контрол върху едрия капитал, докато комунистическата тоталитарна система чрез насилие разрушава напълно икономическата структура на капитализма. Това е ясно заявено в написания от К. Маркс и Ф. Енгелс „Манифест на комунистическата партия“ (1848) и остава столетие алфата и омегата в политиката на комунистическите партии в целия свят. Даже Й. Сталин го нарича „Песен на песните на марксизма“. Предсказанието на К. Маркс, че революциите са „локомотиви на историята“, се оказва грешка. Те нарушават основния закон на развитието на обществото - еволюцията, приемствеността, и водят към дехуманизация на обществото. Революциите не водят към тържество на любовта между хората, а са символ на омразата и отмъщението. Те са като природните бедствия, носят само кръв и разруха. Доказателство за това е Френската революция, която предизвиква огромни разрушения, мизерия, а 800 000 загиват по време на терора - от юни 1793 г. до юли 1794 г. Това се потвърждава с още по-голяма сила от социалистическата революция в Русия през 1917 г. Разрушения, мизерия, загиват десетки милиони хора. Резултатите в Китай са още по-ужасяващи, по размах и масовост нямат равни в цялата човешка история. България е също унищожена от т.нар. Деветосептемврийска социалистическа революция. В нашата родна история няма страници, в които да е записано избиването по най-варварски начин на социалния и културния елит на страната, и то от българи комунисти, както при комунизма - 31 хил. души, и тероризиране на милион българи чрез отнемането на собствеността, свободата, правото им на живот. Това е перфектен геноцид.

Налагането чрез насилие на основния лозунг на комунистическата революция - „Равенство между хората“, ограничава и отнема свободата на личността, нейния творчески размах, основа на гражданското общество, което е най-великото постижение на цивилизацията. Природата на човека не може да бъде променена чрез насилие. И в кървавата битка между нея и комунизма тя победи, а комунизмът претърпя пълен провал.

Нашата историография все още не дава задоволителен отговор на един кардинален въпрос: защо са обявени за политически престъпници и са избити онези българи, които отдават всичките си сили и възможности за осъществяването на свещената цел - националното обединение на България. С други думи, те са избити заради единствената им мечта, на която са се посветили - да видят обединени българските земи. Така че с техния разстрел са разстреляни националните идеали на България. Следователно комунистите, организатори на гилотината, посякла 31 хиляди българи, се оказват по-големи българоубийци, отколкото са най-заклетите врагове на България. С тази си дейност те помагат на великоруския национализъм. У българските комунисти има нещо сбъркано, някаква погрешна концепция за родната история. Причината за това не е само в класовия им подход към всяко събитие и към моралните норми, а и в тяхната духовна ограниченост и покорност на Москва. Но в какъвто и аспект да се анализира комунизирането на България, то донесе на страната най-голямата трагедия в нейната история, и то с последици, които ще се заличават в продължение на десетилетия - икономически, духовни и морални.

За да се даде отговор на посочения по-горе въпрос, е нужно да се навлезе в логиката на събитията от нашата най-нова история, като се разкрият тяхната многостранност и отделните случаи на противоречивост. Това предполага да се вникне в ситуацията, при която възникват и се проявяват дадени събития. Твърде често историята криволичи по незабележими пътища, които трудно откриваме и още по-мъчително достигаме до истинската им същност. Ето защо изследването винаги се улеснява и върви в правилна посока, ако задължително назовем истинското призвание на времето или онова, което определя основната му характеристика. Разбира се, безспорно е и това, което отбелязва авторът на „Строителите на съвременна България“ Симеон Радев, че „няма история обективна и не съществуват безлични историци“. И по-нататък обяснява: „Даже за епохи безкрайно далечни от нас - античните репуб-

лики, например, или средните векове - не могат хората да пишат, без да се прозира у тях симпатията на някои форми на управление, възторг от някоя доблест или гнев спрямо някоя измяна..."²⁷. Но това не променя основната същност на изследвания откъс от време в нашата история и няма никакви допирни точки с комунистическата партийност и задължителната идеологизация на историографията.

Каква е тогава изходната основа на моето изследване? Безспорно е, че времето на Третата българска държава от 1878 г. до септември 1944 г. се запълва с дейността на управляващите и на цялото население в стремежа им за обединение в една държава на разпокъсаните от Берлинския договор от 1878 г. български земи. С други думи, националното обединение става основна грижа на българската държава.

През септември 1885 г. се извършва Съединението на Княжество България с Източна Румелия, на 22 септември 1908 г. във Велико Търново цар Фердинанд обявява независимостта на България. Следват войните за национално обединение от 1912-1918 г. като единствен възможен път за осъществяването му тогава, и то завършва с успех още в края на 1915 г. Но интересите на Великите сили на Балканите не допускат създаването на Обединена България, макар правдата да е на наша страна. С Ньойския мирен договор от ноември 1919 г. се откъсват отново български земи: Беломорска Тракия, Македония, Южна Добруджа, Западните покрайнини. След наложеното поражение (насилствено завземане чрез военни действия на български земи, което по същество е интервенция) желанието и стремежът сред населението към национално обединение придобиват още по-голяма сила. Затова то си остава в центъра на вниманието на основните политически сили и на българското население. Нещо повече, то поддържа духа на българите след наложеното им несправедливо наказание.

В годините на Втората световна война политиката на цар Борис III и българските правителства може да бъде разбрана и разкрита в истинската ѝ същност само ако се изходи от това, че тя е подчинена единствено и само на националното обединение на България. Ако не се извеждат и обясняват на тази основа въпросите, свързани с отношенията на България с Москва, Вашингтон, Лондон и Берлин, и се разглежда изолирано проблемът за цар Борис III и еврейския въпрос, това ще бъде груба грешка и няма да може да се стигне до научна оценка на събитията. Пример за това са обнародваните книги, посветени на еврейския въпрос, в

които се прави несполучлив опит той да се постави в центъра на политиката на българската държава през годините на Втората световна война, а националният въпрос да му се подчини²⁸. На подобно разбиране почива и твърдението на марксистката историография, която извежда като основа и главен ориентир при изследването на нашата история след 1923 г. установяването на фашистка диктатура в България, която прераствала в монархофашизъм и борбата против него. Този коминтерновски термин не подлежи на научен анализ, защото си остана в сферата на комунистическата фразеология и не влезе в научно обращение. Проблемът за националното обединение и досега е извън обсега на марксистките историци. Историята на България от 1923 г. е разглеждана от тях според изискванията на марксисткото разбиране като история на класовата борба, на прилагането на „класовия юмрук“ или акцентирание на военните преврати от юни 1923 г., 19 май 1934 г. А в действителност е сблъсък между политиката на правителството и цар Борис III за национално обединение и натиска на Москва, която използва своята „пета колона“ (комунистическата партия) за съветизацията на България, за подчинение на българския национален въпрос на московския национален болшевизъм. В потвърждение на това е и упоритото налагане в нашата близка история на коминтерновските оценки за връзката между обединението на българските земи и Кобургтотската династия, за обявяването на династията като престъпна²⁹. Ключът към обяснението е в съветизацията на българския национален въпрос.

Комунистическата партия приема решаването на българския национален въпрос да става по съветския образец на многонационалната държава. Според нея „национална по форма и социалистическа по съдържание, културата на всяка една от националностите в СССР достига своя разцвет“. И по-нататък: „Това е единствената засега форма, чрез която човечеството по пътя на социализма ще може да стигне върховете на такова идеално бъдеще...“³⁰. Затова комунистическата партия обявява съществуването на добруджанска, македонска и тракийска нация³¹. А присъединяването на българските земи през април 1941 г. (Беломорска Тракия и Македония) тя счита за окупация на чужди територии и поддържа подривната дейност на сърби и гърци, насочена против българските власти³². Според марксистките историци „ликвидирането на българския фашизъм“ било тогава „главна общонационална задача“³³. А на

политиката на правителството за обединение на българските земи се дава следната оценка: „Като използва специфичната международна конюнктура и опирайки се на Вермахта, спекулирайки с нерешени национални проблеми на Балканите и раздухвайки национализма и шовинизма, фашисткият режим успя временно да укрепи и дори да разшири своите позиции“³⁴.

Нито българското правителство е фашистко, нито пък обединението на българските земи е шовинизъм. Има пълно объркване на понятията, поставени на класово-партийна основа в услуга на Москва. Време е да се каже истината, че княз Александър I Батенберг, цар Фердинанд I и цар Борис III изграждат и утвърждават българската държава, обединяват българските земи, докато комунистическата партия убива нацията и унищожава българската държавност. Могат ли тогава да се вписват и възхваляват на страниците на българската история като държавници, макар и министър-председатели на България, Кимон Георгиев - 1944-1946; Георги Димитров - 1946-1949; Вълко Червенков - 1950-1956; Антон Югов - 1956-1962; Тодор Живков - 1962-1971, пълновластен господар на България до 1989 г. Та те като покорни изпълнители на волята на Москва осъществяват геноцид над българския, над собствения си народ! Оценката в историята за тях може да бъде само като за политици без национално усещане и национално достойнство и липса на човечност. Могат ли те да бъдат сравнявани с министър-председателите от времето на Третото българско царство, личности с държавна мъдрост и размах, достойни българи: Драган Цанков - 1880, 1883-1884; Петко Каравелов - 1881, 1884-1886, 1901; Стефан Стамболов - 1887-1894; Иван Е. Гешов - 1911-1913; Александър Малинов - 1908-1911, 1918, 1931; Никола Мушанов - 1931-1934; Андрей Ляпчев - 1926-1931; Георги Кьосеиванов - 1935-1939; академик Богдан Филев - 1940-1943?

Нужно е да се изследват военните преврати от 9 юни 1923 г. и от 19 май 1934 г. - не само тайните им механизми или като боричкане за власт, а като събития, тясно свързани с решаването или не на обединението на българските земи. Превратът от 9 юни 1923 г. спасява България от налагане на комунистическа или съсловна тоталитарна власт и открива широк път за обединение на българските земи, докато превратът от 19 май 1934 г. загърбва националния въпрос, поставя го в сянка, неговите извършители отправят поглед към Москва. Военният преврат на 9 сеп-

тември 1944 г., организиран от Москва, завинаги ликвидира всякаква възможност за решаване на българския национален въпрос. Безспорни свидетелства утвърждават разбирането, че след преврата започва процес на комунизирание и съветизация на България, като се подчинява на имперските интереси на Съветския съюз на Балканите. Българските национални интереси не само са загърбени, те буквално са предадени. Но марксистките историци наричат това време „революционен процес“, „разгром на фашизма и реакцията“, установяване на някаква нова власт в историята на човешкото общество, наречена „народна демокрация“, под ръководството на комунистическата партия³⁵. Безспорен факт е московското господство, толкова прозрачно и ясно, че не подлежи на доказване, защото всички протекли събития в рамките на това време (1944-1989) са подчинени и обслужват налагането, утвърждаването и съхраняването му по нашите земи. Даже вътрешнопартийният преврат на 10 ноември 1989 г., извършен пак по указание на Москва с помощта на кремълската агентура у нас, има същата цел³⁶. М. Горбачов се опитва да спаси европейските провинции на съветската империя, като изоставя танковата стратегия на Сталин, Хрушчов и Брежнев и преминава към реформаторски ходове „отгоре“, но не успява. По това време съветската система е напълно прогнила и не може да бъде съживена. При това западното влияние е вече господстващо в нейните провинции в Източна Европа и се налага друг изход - нейното разпадане през ноември 1989 г.³⁷.

* *

Изходната основа на научното изследване на периода от септември 1944 до 1989 г. са подходите, формите и средствата, прилагани от комунистическата партия под ръководството на Москва, за комунизирание и съветизация на България. Този двустранен процес протича твърде интензивно в неговия първи етап, който се характеризира с окупацията на България от Червената армия през септември 1944 г., продължила до декември 1947 г. Това е време на класов геноцид, на нечувано насилие, което е същността на комунизма и крайъгълен камък на системата. Чрез насилие и само чрез насилие страните от Източна Европа са превърнати в съ-

ветски провинции. В него обаче е заложена и смъртта на комунизма. Всичко, наложено с насилие, бързо рухва - такава поука се крие в историята на човечеството. В своите изследвания К. Попър достига до следния извод: „Марксизмът умря от марксизъм. Той умря от последиците на една религия на сляпата омраза, която 72 години насърчаваше властта на терора и насилието в Съветска Русия. Защото има два възможни начина на управление: Власт на Закона и Власт на Терора, Насилието и Убийствата“³⁸. Ъ. Гелнер посочва друга причина за провала на марксизма. „Марксизмът, отбелязва той, наистина обещава пълно спасение, но не на индивидите, а само на човечеството като цяло. Той фактически няма с какво да помогне на индивида в личната му болка или при някоя житейска криза, освен да го посъветва да се радва, че блаженството на цялото човечество ще настъпи някой ден, и със запретнати ръкави да помага в борбата за това. Ето защо в Съветския съюз се оказва невероятно трудно да се създадат ритуали, свързани с личната биография, във всеки случай такива, които да се съчетаят с официалната вяра. Марксизмът нямаше какво да каже при лична трагедия и тежка загуба“³⁹. 3. Бжежински пък смята, че „провалът на комунизма е преди всичко интелектуален провал“⁴⁰. В друг аспект разглежда проблема М. Тачър: „Триумфът, казва тя, на ценностната система на Запада, на правото на свободен избор и свободата на личността, съчетано с информационната революция, отне доверието в пропагандата на тоталитарните режими и нанесе удар върху възможностите им за промиване мозъците на своите поданици за световните реалности“^{40,*}. Но основното е, че след възникването на марксистката идеология през втората половина на XIX век науката, икономиката и културата правят гигантски стъпки в своето развитие и през 50-те години на XX век човечеството навлиза в ерата на научно-техническата революция, в ерата на съграждане на гражданското общество. В резултат на това към средата на XX век временният триумф на марксистката идеология е вече отминал, тя просто е остаряла и си отива заедно с времето, която я роди, време на дълбоки кризи в капиталистическия модел на обществено устройство. Н. Хрущов през 1956 г. направи опит да спаси комунистическата система, и то на висока цена, чрез оплюване на строителя на комунизма Й. Сталин, Л. Брежнев - чрез спазване на статуквото, а М. Горбачов - чрез „реформи отгоре“. Ходът на историята обаче не може да бъде спрял. Смъртни са и диктаторските режими, даже и цивилизациите. При това комунисти-

ческата тоталитарна система отне и забрани свободата и тогава хората разбраха какво е свобода.

Важен аспект в разглеждането на проблема за съветизацията на България е вживяването на Москва в ролята на комунистическа Мека, на съвременен Рим, откъдето се излъчва истината, която не подлежи на никакви съмнения и изисква робско подчинение. Съветският режим се обявява за „икона на комунистите“ в целия свят, Москва - за тяхно „свещено място“, а Сталин - за „кремълския оракул“⁴¹. Всеки опит за несъгласие от страна на провинциите на московската империя се счита за комунистическо богохулство. В случая с Югославия през 1948 г. и след това с Китай, които възразяват на Москва и искат равноправие, се стигна не само до порицание, до отлъчване, но и до опити да се наложат наказания от властния комунистически Олимп. И все пак това са първите пробиви в съветската империя и първият сигнал, че Москва вече не е Рим в наше време. Но като последица Москва преминава към утвърждаване на съветизацията в държавите, намиращи се под нейно господство в Източна Европа, прави ги „строго контролиран съветски блок“, превръща ги в „съветска провинция“, изолира ги напълно от цивилизования свят⁴². За този цел се създават Комунистическо информационно бюро - Коминформбюро (1947), Съветът за икономическа взаимопомощ - СИВ (1949), и Варшавският договор (1955). След чехословашките събития, Пражката пролет (1968), Москва разрешава на своите европейски провинции да оцветят национално съветизацията, но да не се нарушават принципите на съветската империя и нейната стабилност. Рецептата е написана и не се позволява нарушаването ѝ, иначе води до зараза с антисъветизъм, който се наказва с железен марш от Червената армия.

България безспорно е водеща и е образец в съветската империя, което е последица от верността на лидерите на БКП към Москва и налаганите от тях в продължение на повече от две десетилетия комунистическо мислене и поведение сред нейните членове. Първият секретар на ЦК на БКП Тодор Живков и държавен глава в продължение на три десетилетия казва през 1991 г. на водещия следствието за лагерите прокурор: „Ползвахме и съветския опит. Имаше съветски съветници в МНО, в МВР, при нас и навсякъде. Лагери имаше навсякъде в социалистическите страни“⁴³. Дългогодишният член на Политбюро на ЦК на БКП Огнян Дойнов обяснява механизма на московското господство в България. „Съветската агентура в България, посочва той, представляваше по съ-

шество и правителството, и партията в сянка". Там са се обсъждали и решавали всички държавни и партийни въпроси. Според него управлението на страната се е осъществявало от руски и български наместници на Москва. Така било във всички социалистически страни от Централна и Източна Европа; ако възникнат конфликти и вътрешната агентура не може да ги реши, имало като последствие външна въоръжена интервенция⁴⁴. Така става и с България. През втората половина на октомври 1949 г. (близо два месеца преди обесването на бившия първи секретар на ЦК на БКП Трайчо Костов, обвинен в измяна на Москва, декември с.г.) по молба на правителството на НР България у нас идват три полка от специалните войски на НКВД, един от Москва и по един от Киев и Минск. Тяхната задача е още първата нощ да вземат под охрана ЦК на БКП, Народното събрание, радиоцентралата, политическите затвори, Министерския съвет, вилата на Вълко Червенков и други обекти. Те остават в България до началото на януари 1950 г.⁴⁵.

Системата на съветизация има и друга съществена страна. Тя смазва и унищожава всичко национално в страните - от държавническите прийоми на управление до традициите в бита и религията. А липсата на традиции довежда до прекъсване на приемствеността и обществото не може да се развива нормално. То изпада в морално опустошение, в икономически и културен застои и създава благоприятна възможност за нивелиране на хората по съветска мярка. Съветизацията на България е толкова всеобхватна, че отделният човек, за да съхрани своята идентичност, се затваря в себе си и дава фалшиви сигнали за одобрение на комунистическия режим.

Парадоксално е, че нацизмът и комунизмът, Хитлер и Сталин, с еднаква жестокост се стремят да дехристиянизират населението, намиращо се под тяхна власт, но радостно е, че успяват само донякъде. Комунизмът, фашизмът и нацизмът приемат повика на Фридрих Ницше (1844-1900) „Бог е мъртъв" и разбирането му за „свръхчовека"⁴⁶. В такава мантия е облечен Ленин, а Сталин е наречен „баща на народите". У тях има усещането за божественост и желание да притежават света. Георги Димитров е провъзгласен за „учител и вожд на българския народ". В приветствието на ЦК на БКП по случай 65-ия му рожден ден се казва: „Той гимназия не е завършил, университет не е свършил, но другарят Георги Димитров днес владее науки и с такова владение, с което той може да дава указания, упътвания и на много хора, които претендират да

стоят на върховете на науката..."⁴⁷. Сгъстват се боите около Г. Димитров, Москва го прави завладяваща личност, чрез която да подчинява тълпата и да я насочва към подкрепа на своята цел. Безспорно е, че тълпата може да бъде използвана за убийства и пожари, но тя е готова да подкрепи, и то безкористно, вождове и партии в похода им към властта, ако в нея умело се подклаждат чувствата за чест, родина, религия или както ѝ обещават комунистите, че ще свалят рая от небето на земята.

Комунизирането на България влиза в остро противоречие с етапа на развитие на страната в политическо, икономическо и културно отношение. Въпреки трудностите на войните (1912-1918) и вътрешните размирици, предизвиквани от комунистите, в капиталистическото си развитие през 1935-1941 г. България е на европейско ниво и е водеща сред балканските страни. Време на икономически и културен възход, последван от национално обединение на българските земи през април 1941 – септември 1944 г. Това са години на нов златен век за България, ръководена от цар Борис III, владетел, надарен с изключителни държавнически качества. С насилственото присаждане на съветската система от Сталин се установява една ретроградна власт. В България не само настъпва застои, но и връщане назад по скалата на цивилизования свят. Тя е откъсната от Запада, към който дотогава принадлежи. З. Бжежински прави извод: „Ето защо съветската империя в Източна Европа е може би уникална в световната история - доминиращата нация не се възприема от поробените народи като по-издигната в културно отношение“⁴⁸. И това е онази база, която както в България, така и в съветизираните страни в Източна Европа поражда непрекъсната съпротива под различни форми срещу господството на московската империя - събитията в Берлин от 1953 г., Унгарското въстание от 1956 г., събитията в Полша от 1956 г., Пражката пролет през 1968 г. и антимосковското движение в Полша от 1981 г. За да се съхрани съветската империя, Москва въвежда комунизма на танковете и издига Берлинската стена (1961), наричана „Стената на срама“. Ръководителят на антисъветската революция в Унгария Имре Наги по решение на Москва е осъден и разстрелян в Румъния през юни 1958 г. Кремълските ръководители намират, че за империята е опасен даже призивът на Александър Дубчек за „социализъм с човешко лице“, макар да носи в себе си елементи от първородния комунизъм. Те знаят, че ако се извадят само няколко камъка, ще рухне цялата система, оттук и империята, затова не допускат никакво посягане към нея. Подобна

имитация представлява и Априлският пленум на ЦК на БКП от 1956 г., който заиграва на дегизиран хуманизъм, но месеци след него започва нова вълна на насилие срещу „враговете на социализма“. Советската империя просъществува само седем десетилетия и не може да бъде отбелязана в историята на човечеството като нова цивилизация, а би трябвало да бъде отнесена към примитивните общества. В своя крупен труд „Сблъсъкът на цивилизациите и преобразуването на световния ред“ С. Хънтингтън прави извода, че „историята на човечеството е история на цивилизациите“, но пък допълва: „а цивилизацията е Култура с главна буква“⁴⁹. В едно свое интервю пред в. „Капитал“ известният български художник Борис Димовски казва: „Преживях 9 септември с неправдите, със съд, който не беше народен, ами беше балканска хайка и стихия. Това беше съдопроизводство азиатско. Не го наричам московско, защото там са живели хора на ума. Тук дойдоха представители не на интелекта, а на физиологията, и нанесоха не щети, а направиха стил, който и до сега ни кара да куцаме и да сме лишени от морал“⁵⁰.

Съветизацията на България се извършва в името на интернационализма, като път към победата на световната революция и пр., и пр. В действителност това е налагане на руския национализъм, заличаване на всякакви прояви на толерантност към съветизираните народи. Затова е интересен изводът на А. Тойнби в неговия труд „Изследване на историята“. „Консервативният националистически комунизъм на Сталин, пише той, решително е надделял над всесветския комунизъм на Троцки - поне в Русия. Советският съюз не е вече незаконно общество без връзки с останалата част от света. Той се превърна в каквото е била Руската империя по времето на Петър или Николай - велика сила, избираща съюзниците и враговете си на базата на национализъм, независимо от идеологически съображения“⁵¹.

Макар съветизацията да протича в покорените от Москва страни в различно време и да има своите особености във всяка една от тях, в главното тя се повтаря - както в Балтийските държави през 1940 г., така и в страните от Източна Европа след войната. Вече не Комунистическият интернационал е фактор за създаването на съветизирани Европа и свят чрез революции в отделните страни, а Червената армия. Започва се с военна окупация на дадената страна, първият удар се нанася на социалния и културния елит на заварената власт, продължава се с изтриването на националната идентичност и се налагат съветизацията и комунизмът ка-

то под индиго⁵². От поставените на власт просъветски правителства строго се изисква да се наказват всякакви антисъветски прояви във всички етажи на властта. В България обаче, поради острото чувство у всеки българин за национално обединение, влиянието на националистическата идеология сред населението довежда до пълно покритие на националната кауза с монархическата институция. Това насочва вниманието на съветизаторите към дискредитиране на цар Борис III, наричан „цар обединител“. С това лично се заема Георги Димитров, като дава указание т.нар. народен съд да премине под знака на разобличаването на „продажната Кобурготска династия“⁵³. Така провеждането на този съд се превръща не само в разстрел на регенти, министри, депутати, офицери и др., а в разстрелване на българския национален идеал. Но целта пак не е постигната. Затова Политбюро организира през март-април 1948 г. съд над историците (дискусия, ръководена от члена на Политбюро на ЦК на БКП Вълко Червенков) с цел да се заличи националният идеал, за да не се позволи тази идея да „черпи сокове от родната историография“, а нейните представители са уличени „в корист и лъжа“. Така, по думите на Вера Мутафчиева, „да бъде сринат националният пантеон, да признаем всички наши войни за грабителски и завоевателни в интерес на българската буржоазия, да разобличим своите политици, мислители и творци като недостойни изразители на тия интереси“⁵⁴. И последва извършването на престъпления към националната памет.

През 1946 г. в Търново саркофаг на цар Иван-Александър е начупен и заедно с костите на царя е изхвърлен в р. Янтра. Същото става през 1954 г. с костите на цар Борис III. Поставени в чувалче, ситно натрошени и изсипани в р. Искър. Паметникът гробница на княз Александър Батенберг се обрича на забравя, заличава се гробът на царица Елеонора, втората съпруга на цар Фердинанд, и т.н. Ужасяващо е обаче престъплението със заличаването на гроба на Васил Левски и унищожаването на костите му през май-юни 1956 г., открити при разкопките в църквата „Света Петка Самарджийска“ в средата на София. Според изследванията на академик Н. Хайтов е безспорно, че Васил Левски от „Позорните гробища“ е препогребан в църквата „Света Петка Самарджийска“. Но комунистическата номенклатура взема мерки гробът на В. Левски да бъде „безшумно и незабавно ликвидиран“, а костите му, поставени в чувал от цимент, да изчезнат безследно. Така проблемът за гроба на Васил Левски се решава по сталински - няма кости, значи няма и гроб. И не са-

мо това, но музейчето на Левски в Къкринското ханче е закрито, а помещението е превърнато в картофохранилище на ТКЗС^{54,3}. Спорове е нормално да има, но посочената църква е единственото място, където може да е бил погребан В. Левски. Няма отговор на въпроса защо се отхвърля искането за антропологическо изследване на костите на В. Левски? От какво се страхува комунистическата номенклатура? От това, че църквата, където се предполага, че е погребана и главата на Г. Бенковски, ръководителя на Априлското въстание от 1876 г., ще се превърне в национална светиня и ще засенчи Мавзолея на Георги Димитров - болшевик, гражданин на Съветския съюз. И това престъпление е извършено месец-два след състоялия се исторически Априлски пленум на ЦК на БКП, който „осъжда“ сталинизма и въстановява „ленинската правда“. Ето с какви трагедии и разигравани болшевишки комедии е наситен комунистическият режим в България например. Впрочем в това няма нищо ново. В историята този коварен подход е често използван: за да се създаде и поддържа една светиня, се заличава друга светиня. Даже Ф. Ницше (1844-1900), един от философите на тоталитаризма, извежда този подход като закон, който според него винаги е действал. Но разглежданият проблем има по-глобален характер. Комунизирането на България налага да се нанесе първият удар върху българския национализъм, като се избият неговите носители. С това се погребва нацията, интернационализмът се обявява за държавна политика и се заличава Третото българско царство, което е резултат на войната между две империи - руската и османската, за влияние на Балканите. Това се потвърждава и от следния факт. При подготовката на честването на 150-годишнината от рождението на Васил Левски през 1987 г. Българската академия на науките предлага да се постави плоча пред църквата „Св. Петка Самарджийска“ с надпис, че там е гробът на Левски. Но Тодор Живков - партийен и държавен ръководител на България, отхвърля предложението^{54,6}. Така че и през последните години преди рухването на комунизма се спазва марксистката догма: националният въпрос е подчинен на класовите, на партийните интереси и даже на личните интереси на комунистическите вождове.

Историците са прекършени и са поставени в ролята на слугинаж. Нареща им се: „Да се изгради историческото изследване върху основите на историческия материализъм, единствения научен изследователски метод“⁵⁵. Българската история започва да се прекроява така, че да обс-

лужи целите на БКП, подчинявайки се на интересите на Москва. В най-новата история на България като основни, възлови проблеми се посочват борбите на работническата класа, разобличаването на шовинистичната завоевателна политика на българската буржоазия, революционната криза в годините 1918-1919 г., Септемврийското въстание от 1923 г., господството на монархофашизма, партизанското движение през 1941-1944 г. и др.⁵⁶ Христо Ботев се обявява за „комунар“, а неговите трима братя, радатели за националното обединение на България, се захвърлят в дълбока забрава. Националната история не само се преправя съгласно точно определени шампи, но се и хули, насажда се омраза към някогашната, капиталистическа България и се заменя и покрива с история на комунистическата партия, която е просъветска и разбира се, украсена с интернационализъм. Всеки българин трябва да доказва, че е повече верен на Съветския съюз, отколкото на България. С основание Георги Марков отбелязва в своите „Задочни репортажи“, които са анатомия на комунистическата система, че у нас е забранена, а после забравена идеята, че сме българи, като за това са „предприети системни и решителни опити за ликвидиране на всички съществени традиционни празници и обреди“⁵⁷. Но не само това. Утвърдените от столетия празници - сватбите, ритуалите, погребенията, селските седенки и панаири, религиозните празници Коледа и Великден, се заличават и се въвеждат събрания, митинги, манифестации, речи, трудови дни⁵⁸. Налагат се събития и дати от историята на БКП като общонародни чествания. Случайно ли е това, или е грешка, извършена под влияние на СССР? Отговор намираме в изследването на психолозите С. Минкова и Т. Трифонов. „Традициите, пишат те, се превръщат в стожери на народността и резерват на българския дух и душевност. През време на петвековното османско владичество българинът чрез тях изживява народното съзнание и самосъзнание, придобива самочувствие за род и народност, изгражда добродетели у младите“⁵⁹.

Българският етнограф Рачко Попов в своите изследвания разкрива една друга страна на посочения проблем: „Слабостите, недостатъците и грешките в българската социалистическа етнография и в хуманитаристиката въобще се дължат предимно на господстващата и единствена тогава марксистко-ленинска идеология с присъщата за нея атеистична пропаганда, с които всички поданици на тоталитарната държава бяха длъжни безпрекословно да се съобразяват - в това число и учените... „етног-

рафската наука у нас през този период търси свои изследователски полета в сферата на бита и фолклора на българските партизани, на работническата класа и на трудещата се бригадирска младеж⁶⁰.

По съветски образец хората се уеднаквяват, за да се получи, по думите на Г. Марков, следният резултат: „Осем милиона души с едно и също лице, с едни и същи мисли, с едни и същи чувства, маршируващи в крак с едни и същи усмивки, под победното знаме на комунизма“⁶¹. По съветски образец, за да се нивелират хората, се вкарват в панелни блокове. Етнографът И. Николов в изследването си стига до извода: „Анализирайки причините за появата на панелния блок, ще отбележа, че това беше част от една държавна политика за социална хомогенизация. Експериментът, чиято основна идея отхвърляше многообразието, за сметка на някаква въображаема монолитна общност и единна култура. Неслучайно в панелния блок съжителстваха под един покрив представителите на артистичния свят, малцинства, учени, строители, чиновници. Тоталитарната система предлагаше и се налагаше по един съгласуван, идеологически образец униформеност на индивидуални блокове, облекло, прически, защото само така можеше да просъществува“⁶².

При социализма БКП формира чрез всички възможни средства - икономически, политически и идеологически - един изкуствен човек по неин образец, който да я слуша и да ѝ се подчинява. Да манифестира с ентузиазъм и благодарност пред вождовете на БКП, които му махат небрежно от трибуната на мавзолея, да скандира по митинги и събрания „БКП, БКП“. С. Минкова и Т. Трифонов обрисуват образ както по мислене, така и по поведение на човека, сътворен при социализма. „Характерните черти и качества на хората по време на социализма, пишат те, са следните: гъвкава адаптивност, повърхностна поляризация между хората от различните прослойки, положителни повърхностни настроения, фалшив ентузиазъм, формални групови инициативи, обогатяване на интелекта с нови знания и ограничаване на мисленето в периметъра на марксизма, разгръщане на способности за работа в промишлеността, битово самозадоволяване, разширяване на знанията у широките народни маси, двойственост на личността - едни мисли за пред близки и верни приятели и други за пред официални лица, самоконсумация в сферата на администрацията, т.е. правене на нещо заради самото нещо, амбивалентност на резултатите от комунистическото ограничено трудолюбие“⁶³.

Колко време ще бъде нужно, за да се възстанови истинският българин от

клишето на съветския човек, така грижливо и насилствено създавано и дори пазено от БКП/БСП и до днес? Нито една обществена или хуманитарна наука още не е дала отговор! Но т.нар. български преход вече подсказва, че това може да продължи до четири или пет десетилетия.

Старанието на ръководителите на БКП, пък и на цялата нейна номенклатура тотално да съветизират българина не е учудващо и те не го считат за национално предателство. Обяснението трябва да се търси в убеждението им, че в България ще просъществуват комунистическата власт и тяхното лично благоденствие, докато го има Съветския съюз. Нещо повече, през 1963 г. първият партиен и държавен ръководител Тодор Живков предлага като перспектива България да влезе в състава на Съветския съюз. А вече през 1973 г. лично настоява пред Генсека на КПСС Леонид Брежнев България да стане 16-т съветска република. Но кремълските ръководители осъзнават, че подобна постъпка ще се посрещне с неодобрение от цивилизования свят и предложението е отклонено⁶⁴.

Буди интерес и учудване използваната методика, която ни поднася една погрешна представа за историята като наука. Никой не може да вникне по-добре в самия механизъм на действие и в неговата същност от Джордж Оруел в книгата му „1984“. „Миналото, обяснява той, се актуализираше ден след ден и почти минута след минута. По този начин с документи може да се докаже, че е вярна всяка прогноза на партията: в архивите не се допускаше никакво съобщение или мнение, което би противоречало на изискванията на момента. Историята като стар пергамент се изтриваше и се пишеше наново толкова пъти, колкото беше необходимо“⁶⁵. Това се потвърди и у нас. „Историческият“ Априлски пленум на ЦК на БКП от 1956 г., за да спаси системата, осъди култа към личността на Сталин и на В. Червенков. Историята започна да се пренаписва, а през осемдесетте години тя вече не прилича на тази от времето на сталинския период. Но партията пак си остава мъдра, непогрешима и ръководна. На историците е отредена ролята на поръчкови писачи. Днес, след кратко мълчание, отново се извеждат и обявяват като големи български държавници създателите и ръководителите на комунистическата тоталитарна система Кимон Георгиев, Георги Димитров, Вълко Червенков, Антон Югов и Тодор Живков, други се погребват с държавни почести, септемврийските болшевишки бунтове от 1923 г. се обявяват за „път към Европа“, окупацията на страната от Червената армия - като освобожде-

ние, извършеният геноцид над българското население - за исторически оправдано насилие, и т.н. А това по същество означава, че не се приема отказът от комунизма и не се върви по пътя на възприемането на ценностите на съвременната цивилизация. Оттук следва, че БКП/БСП, чрез своя екип от историци, започва отново пренаписване на историята, или по-точно - изважда старите учебници, като ги приспособява към съвременните условия. Историята отново се моделира и историческата истина за пореден път се заличава. Затова е невъзможно да се опровергае, що се отнася за БКП/БСП, твърдението на З. Бжежински: „Опитите за политически камуфлаж чрез преименуването на комунистическата партия и представянето ѝ за социалистическа не могат да прикрият факта, че тя е носител на марксистко-ленинската тоталитарна традиция и следователно е институционно и идеологически неспособна да се включи в изграждането на демократическото общество“⁶⁶. Но още по-убедително звучи днес написаното от дисидента писател Георги Марков в задграничните му репортажи: „Тези човешки същества, които са налагали комунизма, очевидно са страдали от илюзията, че могат да спрат времето. В действителност те са спрели само собствените си часовници“⁶⁷.

Съветизацията на България и съпротивата срещу нея е твърде рискова тема не само поради това, че върху нея няма цялостен научен поглед, но и защото е сложна и обширна по своя обхват. В нея се преплитат множество въпроси, които принадлежат на историята, социологията, политологията, на психологията, на културологията и на всички хуманитарни и обществени науки. Защото съветизацията не разрушава само капиталистическата система, но налага свой начин на мислене и поведение, тя налага волята на чужда държава, внася своя модел на комунизъм и го осъществява със сила, изолира поробените народи от световната цивилизация, изработва свой начин на мислене и поведение, бърка в душата на хората, и то в най-съкровеното, най-милото⁶⁸. Една непозната система в историята на човечеството (може би по някои черти прилича на Римската империя, както и на Средновековието), макар американският социолог и изследовател на гибелта на комунизма З. Бжежински да я сравнява с варварството⁶⁹. Подобно сравнение обаче не е възможно да се приеме не само заради това, че става дума за две коренно различни епохи, но и защото комунизмът въвежда изтъчено до садизъм варварство. В него е заложено, неограничавано от нищо и никого, класовото отмъщение.

Предлаганата книга не е всеобхватна история на комунистическата тоталитарна система в България. Тя има за задача да проследи и да разкрие същността на процеса на комунизирането, като покаже неговите основни форми на налагане, както и особеностите му. И което не е маловажно, да потърси отговор на въпроса: дали е било възможно да се установи в България комунистическата тоталитарна система без страната ни да се превърне в провинция на Съветската империя? Защо се отива към масово избиване на цели групи хора по политически, идеологически и религиозни причини? Какво се е целяло с това? Отговорът може да се намери единствено при разкриване на анатомията на комунизма. Вярно е и това, че на преките дейци на налагането на съветския модел в България им липсва национално достойнство, интелигентност и духовност, което е безспорно. На V конгрес на БКП, състоял се през декември 1948 г., се отчита, че партията има 464 000 членове, от които неграмотни или полуграмотни са 52% (7% неграмотни и 45% с начално образование)⁷⁰. Има и нещо друго, а то е: „Русите не можаха да проумеят стремежа ни към свобода и независимост, може би защото те не са притежавали тези ценности“⁷¹. А комунистическият режим задълго им ги отне.

В структурно отношение книгата се състои от четири раздела, поместени в два тома. Първият раздел е посветен на дългогодишната дейност на Москва в подготовката на съветизацията на България (1923-1944), а вторият - на съветизацията, етапи и форми (1944-1989). Тези два раздела са поместени в том първи „Комунизирането на България“. Третият и четвъртият раздел на книгата са посветени на съпротивата срещу комунизирането на България и са поместени в том втори „Съпротивата“. Като заключение към монографията е „Защо написах книгата. История на комунизма в България“.

Изследването е извършено на основата на архивни документи, съхранявани в Централния държавен архив, в архива на Министерството на вътрешните работи, в архива на Министерството на външните работи и във Военно-историческия архив. Ползването на архивите от времето на комунизма в България бе съпроводено с много трудности. Всички съхранени документи като съдържание са в интерес на комунистическата партия и Москва и поради това не отразяват реалната действителност, не разкриват истинската същност на протичалите събития в страната. Що се отнася до материалите от следствените служби на Държавна сигурност, както и от съдебните процеси, там всичко е предварително инс-

ценирано с определена цел, а много от процесите са измислени, за да се нанесе удар, и то с голям вестникарски шум, върху определени „вражески среди“. В кабинетите на ДС, под ръководството на московските съветници, се сътворяват страшни конспирации за „реакционни“, „фашистки“ нелегални организации и обезателно „център“ с ръководно ядро. Такива са легионерските конспиративни организации, наречени Първи и Втори легионерски център, Военно-фашистките организации „Неутрален офицер“, Военен съюз и много други. В архива на МВР се съхраняват хиляди томове или папки от следствени и съдебни документи, доклади, сведения и справки за „вражеска дейност“ на службите на Държавна сигурност. Изследователят историк трябва да търси историческата правда в един огромен поток от материали с подобен характер. Той трябва да преодолее и немалкия обем на спомените на комунистическите дейатели, които са написани по поръчка и безспорно в хвалебствен тон. За тях няма нищо друго в българската история преди 9 септември 1944 г., освен политически затворници, антифашисти, партизани, ятаци, нелегални дейци, един от друг по-големи герои, безкрайно верни на комунистическата партия и Съветския съюз. Налагат се и постоянни съпоставки, сравнения и уточнявания за дадено събитие. Ценна помощ за това беше получена от събраните сведения по места от Съюза на репресираните от комунизма, както и от спомените на лица, репресирани от комунизма. Това е така, защото в тях се разкрива другата, обратната страна на протичащите тогава събития, скритото, толкова грижливо маскирано, истинско лице на комунизма. Авторът се докосна до събитията чрез извършване на теренни проучвания, и то по места, където събитията са достигали най-остри форми на проява. Още по-ценен източник за изследване на комунизма в България са обнародваните спомени и мемоари на политически и държавни дейци. За първите години от настъплението на комунизма в България получаваме сведения от спомените и мемоарите на проф. Александър Цанков, министър-председател на България в годините 1923-1925 г., народен представител, ректор на Софийския университет. В тях той съвсем справедливо и исторически вярно пише: „Нашият народ през цялото време на съществуване на Третото българско царство е водил непрестанни борби, за да брани своята независимост срещу посегателствата от Изтока и Запада”⁷². И още нещо твърде важно в този аспект на проблема отбелязва проф. Ал. Цанков и то не трябва да се подминава от историческата наука. Според него „баша и син“

(Фердинанд и цар Борис III) посвещават своето царуване на защитата и решаването на националните интереси на България. Тази оценка е в пълно противоречие с изсипваните десетки години от марксистката историография проклетия върху Кобургготската династия под диктовката на кремълските болшевики. Причината не е в омразата към царете, а в стремежа да се утвърждава у хората разбирането, че тази династия е носела зло на българите, а комунизмът ще донесе само добро, и то благодарение на Москва, на „бащата на народите“ Сталин. Така става по-ясно за малкия човек противопоставянето между „злото и доброто“.

Изключително важно свидетелство за събитията през Втората световна война в България е „Дневник“ на проф. Богдан Филов, министър-председател на България (1940-1943), и „Дневник“ на Никола Михов (1943-1944), в които се проследява националното обединение на българските земи и спасяването на България от болшеvizма⁷³. А от дневника на Георги Димитров се утвърждава разбирането, че той отдава своя живот на интересите на Съветския съюз, на съветизацията и предаването на националните интереси на България⁷⁴. Или по-точно, на дехуманизацията на живота на българина. Ето защо Никола Мушанов, лидер на Демократическата партия и лидер на опозицията в годините на Втората световна война, с основание и с вярна оценка за времето на съветизацията на България записва в своя дневник: „Извратиха се фактите и се правиха изнасилени тълкувания, само да се достигне до виновност. Историята ще съди и аз съм убеден, че когато страстите утихнат и безпристрастието в преценката на фактите и обстоятелството вземе връх, ще бъде зачислен не между престъпниците, а между страдалците“⁷⁵. Да, но онези, които дадоха живота си за демокрацията и в защита на българщината, борейки се срещу комунизирането на България, историята все още отминава с мълчание и все още няма истинско възпроизвеждане на фактите. Имената и гробовете на жертвите на комунизма остават неизвестни. Кървавият път на комунизирането на България и съпротивата срещу него не се изследва и изучава, а се покрива старателно с пепел и забравя, и то с изумително хитри похвати. А от столетия е утвърдено разбирането, че човечността е неделима от историка изследовател.

Бележки

1. Черната книга на комунизма. С, 1999, с. 766. Тази книга е написана от шестима автори и е издадена на 41 езика. Това е първото по рода си изследване. В предговора френският социолог Стефан Кортюа обяснява: „Определението за „уникалност“ на геноцида над евреите и фиксирането на вниманието върху изключителната му жестокост не позволяват да бъдат видени други реалности от същия порядък в комунистическия свят. И освен това, как да допусне човек, че тези, които чрез своята победа допринасят за разрушаването на най-страшния геноцид, биха могли да използват същите методи? Най-разпространената реакция е категоричен отказ от разглеждане на подобен парадокс“, с. 25.

2. Пак там, с. 9. В Русия „Черната книга на комунизма“ е преведена на руски език с предговор от академик А. Н. Яковлев през 1999 г. Редица руски историци поставят под съмнение научния характер на „Черната книга на комунизма“. Изворовият материал, ползван от авторите ѝ, в голямата си част бил „вторичен“. Те подлагат на критика „Сравнителния анализ на комунизма и фашизма от автора на предговора само спрямо числовия показател от съпоставяне на жертвите“. Този подход те определят като „опростенчески, статистически подход“, който не „позволява да се изяснят същностите и специфичността на режимите, нито степента на тяхното вкореняване в обществото, нито причините на възникването и краха“. Според тях е недопустимо твърдението, че Червената армия в Източна Европа е заменила една окупация с друга, с което се заличавала „освободителната роля на Червената армия от фашизма“. И на тази основа се прави изводът: „Числовият“ метод на сравнение на фашизма и комунизма, както и концепцията на „Черната книга“, като цяло не се поддържа от преобладаващото мнозинство руски учени“. Отхвърля се основната идея според тях в „Черната книга на комунизма“ да се поставя знак на равенство между комунистическата тоталитарна система и фашизма. Вж. Волокитина, Т. В., Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Покивайлова. Москва и Восточная Европа. Становление политических режимов советского типа. 1949-1953. Очерки истории. М., 2002, с. 11, 13, 14.

В отговор на тези възражения е подготвена и отпечатана втора част на „Черната книга на комунизма“. Вж. Черната книга на комунизма. Ч. 2. История и памет за комунизма в Европа. С, 2004.

3. Шарланов, Д. Тиранията. Жертви и палачи. С, 1997, с. 9; Рачев, Ст. Чърчил, Балканите и България. С, 1998, с. 357; Демокрация, 2 февруари 1991; Гунев, Г. Към бреговете на свободата, или за Никола Петков и неговото време. С, 1992, с. 57; Огнянов, Л. Държавно-политическата система на България 1944-1948. С, 1993, с. 27; Джонсън, П. Съвременността. Светът от 20-те до 90-те. С, 1993, с. 335; Николов, Н. Четиридесетте безотговорни дни 1944. С, 1995.

4. Кастелан, Ж. История на Балканите ХIУ-ХХ век. С, 2002, с. 490.
5. Звезди във вековете. Загинали революционни борци против капитализма и фашизма, 9 юни 1923 - септември 1944 г. С, 1973.
6. Тодоров, Цв. Памет на злото, изкушение на доброто. Анкета върху века. С, 2002, с. 160.
7. Попов, Ст. Безсъници. С, 1992, с. 406.
8. Минкова, С, Т. Трифонов. Български дух, душевност и духовност през вековете. С. 2003, 18-19.
9. Бжежински, З. Големият провал. Раждането и смъртта на комунизма в ХХ век. С, 1991, с. 16.
10. Тодоров, Цв. На предела. С, 1994, с. 292.
11. Тачър, М. Цит. съч., с. 97.
12. Игнатов, А. Психология на комунизма (студия за манталитета на господстващия слой в комунистическия свят). С, 1991, с. 150. Вж. Желев, Ж. Фашизмът. С, 1990; Цветков, П. Болшеvizъм, националсоциализъм, фашизъм 1917-1939. С, 2000; Крачунова, Д. Тоталитаризъм - власт и пропаганда. С, 1999.
Руският философ и историк Н. Бердяев в своите изследвания прави следните оценки: „Ленин е империалист, а не анархист. Цялото му мислене е империалистическо, деспотично... Той чете много, много учи, но няма обширни знания, не притежава голяма мисловна култура... Ленин е антихуманист, както е антидемократ. В това отношение е човек на новата епоха, епоха на комунистическите, но и на фашистките преврати. Ленинизмът е вождизъм от нов тип, той издига вожд на масите, носител на диктаторска власт. На това по-късно подражават Мусолини и Хитлер. Сталин е завършен тип на вожд-диктатор. Разбира се, ленинизмът не е фашизъм, но сталинизмът вече много прилича на фашизма". Вж. Бердяев, Н. Извори и смисъл на руския комунизъм. С, 1994, с. 128, 129, 137.
13. Попов, Ч. Тоталитарното изкуство. С, 2003, с. 14.
14. Христова, Н. Художествената култура в България преди и след Втората световна война - от европеизация към съветизация. - В: България в сферата на съветските интереси. (Българо-руски научни дискусии). С, 1998, с. 208.
15. Пак там, с. 214.
16. Христова, Н. Българският интелектуалец пред проблема „социалистически реализъм" - драма на адаптация (средата на 40-те - началото на 50-те години). - В: България и Русия през ХХ век. (Българо-руски научни дискусии). С, 2000, с. 395. Българският историк В. Мигев посвещава специално изследване за налагането на съветския модел в българската литература. Тази роля е била възложена от ЦК на БКП на Съюза на българските писатели. Вж. Мигев, В. Българските писатели и политическият живот в България (1944-1970 г.). С, 2001.

17. Става дума за романите: Димов, Д. Тютюн. С, 1951; Танев, Д. Железният светилник. С, 1952; Преспанските камбани. С, 1964; Гласовете ви чувам. С, 1966; Жечев, Т. Българският Великден, или страстите български. С, 1975; Петров, Ивайло. Хайка за вълци. С, 1982, и др.

Романите с историческа тематика допадат на управляващата комунистическа върхушка. Но спрямо романи, в които се критикува социалистическата система, се вземат нужните мерки от пазителите на „класовия партиен принцип“. Така романът на Б. Димитрова „Лице“, според идеологическите норми тогава, се оценява като „реакционен“. И това става през 1985 г. На същия принцип на везните е поставена и книгата на Ив. Радоев „Столицата на оцелелите“. Вж. Радоев, Ив. Литературните погроми. Поръчкови „убийства“ в новата литература. С, 2001, 132-138, 139-162 и др. През последното десетилетие на комунистическата тоталитарна система в историческите писания, в литературата и изкуството се разрешава да се посочват слабости на системата, но като допуснати грешки или извращения, и не се позволява отричане на системата, а и дума да не става за нейното загиване или провал. Този подход БКП/БСП изисква да се спазва и във времето на т.нар. български преход към демокрация.

18. Черната книга на комунизма, с. 74, 93, 123-128, 208-216 и др. Още през 1920 г. в Съветския съюз се въвеждат лагерите, изселванията, принудителният труд. И с основание Съветската империя се нарича „Империя на лагерите“. Създава се известният ГУЛАГ (Главно управление на лагерите) и в началото на 1941 г. в лагерите вече са изпратени 1 930 000 души. По това време в СССР има 53 „комплекса на изправителни трудови лагери“ и 425 „колонии за изправителен труд“. В годините след войната (1945 г.) лагерната система придобива още по-големи размери и числеността на контингента в ГУЛАГ непрекъснато нараства. Така в началото на 1953 г. в ГУЛАГ има около 2 750 000 лагерници. Пак там, 194-223.

19. Арон, Р. Демокрация и тоталитаризъм. С, 1993, с. 173.

20. Льо Бон, Г. Психология на тълпите. С, 2002, с. 38, 53.

21. Мушанов, Н. Спомени. Дневник. С, 1992, с. 41.

22. Бжежински, З. Цит. съч., с. 9.

23. Попър, К. Отвореното общество и неговите врагове. С, 1993, с. 17. В книгата си „Нищетата на историцизма“. С, 2002, К. Попър на стр. 59 пише: „Фактически някои влиятелни исторически автори оптимистично предсказват приближаването на някакво царство на свободата, където човешките дела ще могат да се планират разумно. И те проповядват, че преходът от царството на необходимостта, в което понастоящем страда човечеството, към царството на свободата и разума не може да бъде извършен чрез разума, а като по чудо - само чрез грубата необходимост, чрез слепите и безжалостни закони на историческото развитие, на които те ни съветват да се подчиним“. Критиката на К. Попър е насочена към марксизма и към „активисткия му призив: „Досега фи-

лософите само са тълкували по различен начин света; въпросът обаче е той да бъде променен". Пак там, с. 60.

24. Хитлер, А. Моята борба. С, 2000, с. 7.

25. Тодоров, Цв. Цит. съч., с. 104, 119 и др. През септември 1941 г. е депортирано немското население от 446 480 души по Волга и с 230 ешелона с по 50 вагона в Южен и Източен Сибир. В депортирането участват 14 000 служители на НКВД. Вж. Черната книга..., с. 195. Известният концентрационен нацистки лагер „Бухенвалд“ става лагер на КГБ и това се пази в тайна. Вж. Черната книга на комунизма. Ч. 2. История и памет на комунизма в Европа. С, 2004, с. 136.

26. Гелнер, Ъ. Условията за свободата. Гражданското общество и неговите съперници. С, 1996, 44^15.

27. Радев, С. Строителите на съвременна България. С. 1910. Т. I, с. IV.

28. Нисим, Г. Човекът, който спря Хитлер. Историята на Димитър Пешев, спасил евреите на една нация. С, 1999; Бар-Зоар, М. Извън хватката на Хитлер. Героичното спасяване на българските евреи. С, 1999; Коен, С. Политическата голгота: нация не се дели. Българи и евреи. Ч. 2. С, 2000, 9-107.

29. Димитров, И. Професор Богдан Филев и неговият дневник. Богдан Филев. Дневник (Предговор), С, 1990, 5-187. В предговора си И. Димитров отминава с мълчание основното в дневника на Б. Филев - националното обединение на българските земи. Само на с. 140 пише: „Националното обединение“ окончателно завъртя главата му (на Б. Филев - б.а.)“.

Интересно разбиране утвърждава историкът Георги Марков. Той също поставя в сянка националното обединение на българските земи след 1920 г. и обяснява българската история със „святия юмрук на класовата омраза“ или с „многоцветната дъга на гражданската война“. След прочитането на неговата книга у читателя се налага изводът, че покушенията, насилието, политическите убийства винаги са съпътствали българската история и са неделима съставка на българската народопсихология, затова избиванията след септември 1944 г. са нещо естествено. Така се оневинява, вдига се отговорността от комунистическата партия, организатор и извършител на тези кървави кланета, стоварени преди всичко върху социалния и културния елит на страната. Но за да бъде още по-убедителен за читателя, авторът допълва, че числото на убитите до 9 септември 1944 г. е „20 000 загинали“, докато след 9 септември 1944 „пострадват 18 000 души, голяма част като „безследно изчезнали“. Избитите по политически причини от 1923 г. до септември 1944 г. много грижливо са описани поименно от Музея на революционното движение в България, подчинен на ЦК на БКП, и те са общо 4764, от които само 3246 души на българска земя. Вж. Марков, Г. Покушения, насилие и политика в България 1878-1947, С, 2003, 141-148, 315-320; Звезди във вековете. Загинали революционни борци против капитализма и фашизма, 9 юни 1923 г. - септември 1944 г. С., 1970.

Историкът Ст. Грънчаров също подчинява националния въпрос на политическите сблъсъци в България за времето от 1919-1944 г. и не приема, че е постигнато обединение на българските земи от 1941 г. до 1944 г. Вж. Стателова, Е., Ст. Грънчаров. История на нова България. Т. III. С, 1999.

30. Вестник Работническо дело. Избрани статии и материали 1927-1944. С, с. 375.

31. БКП, Коминтернът и македонският въпрос. 1917-1946 г. Т. I. С, 1988.

32. Рачев, С. Цит. съч., 305-306.

33. История на антифашистката борба в България. 1939-1944. Т. I. Септември 1939 - януари 1943. С, 1976, с. 170.

34. Пак там, с. 164.

35. Исусов, М. Политическият живот в България, 1944-1948, С, 2000. Книгата възхвалява съветизацията на България и е по-точно разказ за „българските фашисти" и „реакционери" и за утвърждаването на властта на БКП. Тя представлява едно описание на решения на БКП, приемани на пленуми, конференции и конгреси, както и тяхното изпълнение. Твърде много страници са отделени в книгата за теоретическа обосновка на т.нар. народна демокрация или народнодемократическа власт. Но нека да видим за какво става въпрос.

Съветизацията на България, съвсем съзнателно и целенасочено, се маскира от Москва. Автор на тази измама и заблуда е самият Й. Сталин, а уловката е адресирана към Вашингтон и Лондон. Ръководителите на САЩ и Англия са съгласни страните от Източна Европа да останат в съветската сфера на влияние, но да не им се налага съветският режим. В разговор с ръководителите на полската комунистическа партия от 23 май 1946 г. Сталин казва: „Демокрацията, която се установява у вас, в Полша, в Югославия и отчасти в Чехословакия, това е демокрация, която ви приближава към социализма без необходимостта от установяване на диктатура на пролетариата и съветския строй. Недоволните от новия демократичен строй все повече ще намаляват, а вие ще се приближавате към социализма без кървави бури...". Вж. Волокитина, Т. В., Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Покивайлова. Цит. съч., 37-38. Същото Сталин посочва и в разговора пак с ръководителите на полската комунистическа партия от 16 август 1946 г. Той казва: „В резултат на войната в Югославия, Полша, Чехословакия, България и други страни в Източна Европа възниква нова демокрация, съвършено различна от демокрацията, установена преди това в някои страни". Пак там, с. 38. Така че Сталин и през есента на 1946 г. продължава да говори и да уверява ръководителите на комунистическите партии в страните от Източна Европа, че „народнодемократичният модел" е път към социализма без диктатура на пролетариата и не е повторение на съветския режим. Докато на членовете на делегацията на БКП с ръководител Георги Димитров, посетила на 4 декември 1948 г. Москва за обсъждане на подготвените материали за предстоящия V конгрес на БКП, Сталин вече дава други указания: „че не

може да се осъществи преминаването от капитализма към социализма без диктатура на пролетариата, това ние считаме за аксиома". Вж. Димитров, Г. Дневник. С., 1997, с. 645. Тази негова постановка е залегнала в отчетния доклад на Г. Димитров пред V конгрес на БКП, състоял се през втората половина на декември 1948 г. Той казва: „Съобразно марксистко-ленинското разбиране съветският режим и народнодемократичният режим са две форми на една и съща власт - властта на работническата класа в съюз и начело на трудещите се от града и селото. Те са две форми на пролетарската диктатура. Своеобразната форма на прехода от капитализма към социализма у нас не отменя и не може да отмени основните закономерности на преходния период от капитализма към социализма, които са общи за всички страни. Преминаването към социализма не може да се извърши без диктатура на пролетариата против капиталистическите елементи и за организация на социалистическото строителство". Вж. Димитров, Г. Съч. Т. 14. С., 1955, с. 347.

В историографията намираме две твърдения по проблема. Едното утвърждава разбирането, че „идеята за блока на демократичните сили, за мирния, парламентарния преход към социализма" в страните от Източна Европа е отговаряла на стратегическите цели на съветската външна политика. Поради това Москва не се е съгласявала с „ляворадикалните сили" в Полша, Унгария, България и Румъния за бърза съветизация на техните страни. Но създаването на блоковото противопоставяне в света, страхът на комунистическите партии в страните от Източна Европа при натиск от Запада да не загубят властта, тъй като нямат „съществена поддръжка от населението", довеждат според тях до втората вълна „болшевизация" от 1947 г. на посочените страни. Тази теза се поддържа най-вече от руските историци, макар да смятат, че съветският фактор в Източна Европа е „много сложен" и „противоречив", но не бивало да се абсолютизира. Те поставят на равна основа двата фактора за съветизацията на страните от Източна Европа - московския и местния. Докато разбирането, че всички процеси по темпове и обхват в страните от Източна Европа (съветизацията) се налагат от Москва съобразно нейните интереси, се поддържало повече от историците от страните в Източна Европа. (Вж. Волокитина, Т. В., Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. А. Покивайлова. Цит. съч., 3-22 (К читателю); Волокитина, Т. В., Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова. Съветский фактор в Восточной Европе. 1944-1953. Документи. Т. I. 1944-1948 г. М., 1999, 5-20 (Введение); България в XX век. Очерки политической истории. М., 2003.

В българската историография още няма цялостно научно изследване, посветено на съветизацията на България, макар някои историци в своите публикации да са засягали, а други да са навлизали в дълбочината на този проблем. Затова обнародваните досега трудове могат да бъдат разделени на две групи. Първата още „срамежливо" и разводнено, даже с уговорки, разглежда съветското господство в България, като го нарича „съветското влияние" или „съветс-

кия фактор". Вж. България в сферата на съветските интереси. (Българо-руски научни дискусии). С. 1998 (Докладите на Д. Зафиров, С. Миланова, Ил. Марчева, Цв. Кьосева, Г. Никова, Й. Баев, Хр. Мирчева, Св. Недев); Богданова, Р. Българският вариант на десталинизация (1953-1956). - Исторически преглед, 1997, № 4; Сирков, Д. История и политика. - Минало, 1996, № 1; Марчева, И. Съветският модел в българската икономика. Основни идеи и перспективи на изследване. - Исторически преглед, № 3; Мигев, В. Утвърждаване и разгръщане на сталинския модел на социализма в България, 1948-1953 г. Страници от българската история. Събития. Размисли. Личности. Кн. 2. С, 1993; Мигев, В. По въпроса за установяването на съветския модел в България (1948-1951). - Исторически преглед, 1996, № 3; Мигев, В. Българските писатели и политическият живот в България (1944-1970 г.). С, 2001; Огнянов, Л. Държавно-политическата система на България 1944-1948. С, 1993; Калинова, Е., И. Баева. Българските преходи 1939-1989. С, 2002, и др.

В техните изследвания вниманието се насочва главно към времето след 1947 г. и се посвещава на вътрешнопартийните борби за власт в комунистическата партия, играта на Москва и свързаните с това репресии. Тези събития нямат пряко отношение към съветизацията на България. Репресират се партийни дейци начело с Трайчо Костов, които осъществяват българската гилотина с основна цел - съветизацията на страната. Поставя се в сянка времето от 1944 до края на 1947 г., когато се ликвидира социалният и културният елит на страната, когато се извършва геноцид над българското население. През тези години се полагат основите на съветизацията, заличава се гражданското общество в България, докато след 1948 г. тя се усъвършенства и се вземат всички мерки за нейното съхраняване както от Москва, така и от комунистическата партия. И още нещо: вниманието е насочено към времето на сталинизма (1948-1953) и читателят остава с убеждението, че през следващите години започва десталинизация. Но десталинизацията не означава премахване на съветизацията. Съветската империя в Източна Европа се пази много твърдо и непоколебимо чрез марша на танковете. Какво е усещането в съветските провинции, личи от изказването на Т. Живков: „Ако Съветският съюз се разклати, с нас е свършено". Вж. Баева, И. Българо-съветски отношения в годините на „перестройката". - В: България в сферата на съветските интереси. (Българо-руски научни дискусии). С, 1998, с. 124.

Втората група изследвания утвърждава разбирането за процес на съветизация на България, започнал още от първите дни на нейната окупация от Червената армия на 8 септември 1944 г. Вж. Йосифов, К. Тоталитарното насилие в българското село (1944-1951) и последиците за България. С, 2003; Рачев, Ст. Чърчил, Балканите и България - 1939-1945. С, 1998; Христова, Н. Художествената култура в България след Втората световна война - от европеизация към съветизация. - В: България в сферата на съветските интереси (Българо-руски

научни дискусии). С, 1997, 208-215; Христов, Хр. Тайните фалити на комунизма. С, 2008; Фотев, Г. Дългата нощ на комунизма в България. С, 2008. Към втората група изследвания на съветизацията на България принадлежат и книгите на автора на настоящия труд. Вж. Шарланов, Д. (в съавторство). Българската гилотина. Тайните механизми на народния съд. С, 1994; Шарланов, Д. (в съавторство). Съветниците на цар Борис III. С, 1993; Шарланов, Д. (в съавторство). Коварната игра. С, 1995; Шарланов, Д. Тиранията. Жертви и палачи. С, 1997; Шарланов, Д. Горяните. Кои са те? С, 1999; Шарланов, Д. Тайните на двореца. С, 1999.

36. Дойнов, О. Спомени. С, 2002. Авторът отбелязва, че както превратът на 9 септември 1944 г., така и събитията около 10 ноември 1989 г. са извършени по поръчение на болшевиките от Кремъл с помощта на тяхната българска агентура (с. 337).

37. Оксфордска история на 20. век, С, 2000, с. 236. Разпадането на Съветската империя започва с рухването на Берлинската стена на 9 ноември 1989 г. Тя е издигната на 13 август 1961 г. и е с дължина 163 км.

38. Попър, К. Цит. съч., с. 7.

39. Гелнер, Ъ. Цит. съч., с. 45.

40. Бжежински, З. Цит. съч., с. 9.

40-а Тачър, М. Цит. съч., с. 480.

41. Оксфордска история..., с. 210, 226. В руската историография се изледва как руското месианство достига до идеята за „Москва - Трети Рим" и че „четвърти няма да има". На основата на руската историография Ч. Попов обяснява: „Един от най-разпространените митове в Русия е митът за руското месианство, за Москва като „Трети Рим". Отзвучи от този мит намираме и в сталинската епоха. Наследявайки идеята за връзката между религията и държавата, която идва от Византийската империя (Константинопол - „Втори Рим"), Руската империя, след падането на Константинопол, на свой ред се изживява като единствен приемник на византизма, на православието. Москва, като страж и спасител на християнството, е обявена за „Трети Рим". Така духовният универсализъм и политическият изолационизъм едновременно съвместяват в тази митологема идеята за руското месианство, която е възприета, разбира се, и в съветско време". Вж. Попов, Ч. Цит. съч., 75-76, 289-290; Бердяев, Н. Извори и смисъл на руския комунизъм. С, 1999, с. 8. След 1960 г. Китай става Втора комунистическа Мека (вожд и идеолог Мао Дзедун), като изтиква Москва от Азия - китайзирането на Азия. Вж. Черната книга на комунизма..., с. 423.

42. Бжежински, З. Цит. съч., с. 16.

43. Христов, Хр. Секретното дело за лагерите. С, 1999, с. 106. Даже Т. Живков казва: „Абе, момче, ти знаеш ли, че имах съветник и каквото ми казваше, това правех?". Пак там, с. 156.

44. Дойнов, О. Спомени. С, 2002, с. 107. Авторът посочва, че първите години след 9 септември 1944 г. специални войсковы поделения на НКВД са охранявали българския Министерски съвет и ЦК на БКП. Цит. съч., с. 337.

45. ЦДА, ф. 1Б, оп. 5, а. е. 221, л. 19; а. е. 222, л. 49; Волокитина, Т. В., Г. П. Мурашко, А. Ф. Носкова, Т. Покивайлова. Цит. съч., 518-519.

46. Ницше, Ф. Залезът на боговете. С, 1992, с. 106. Година след смъртта на Карл Маркс (1883) се ражда Фридрих Ницше (1884) - когато вече Маркс е прогонил Бога от неговото небесно царство. Още в младежките си стихове Маркс изразява отблъскваща омраза към Бога и у него засяда духът на вечно-отрицание. Той обича думите на Гьоте във „Фауст“, че ценното във всичко земно е, че може да бъде унищожено. Вж. Джонсън, П. Интелектуалците. С, 1994, с.79; Вурмбранд, Р. Другото лице на Маркс. С, 2002, 22-23). Може да се предполага, че Ницше е бил под влиянието на Маркс, когато изрича „Бог е мъртъв“ и „Аз ще ви уча на свръхчовека“. А свръхчовеците на ХХ век са В. Ленин, Й. Сталин, А. Хитлер, Б. Мусолини и Г. Димитров, ръководител на Третия комунистически интернационал (1936-1943). Всички те искат да завлекат човечеството в пропастта на Ада.

47. Работническо дело, 17 юли 1947.

48. Бжежински, З. Цит. съч., с. 107.

49. Хънтингтън, С. Сблъсъкът на цивилизациите и преобразуването на световния ред. С, 1999, с. 49, 51.

50. Капитал, 18 юни 1996.

51. Тойнби, А. Изследване на историята. Т. I. С, 1992, с. 447.

52. Д. Свидеркоски в книгата си „История на Карол“. С, 2002, обяснява за съветизацията в Полша следното: „Процесът на съветизация напредваше едновременно с процеса на репресиите. Най-напред започна жестоко прочистване на кадрите във войската отпреди войната. После бяха атакувани и вътрешните врагове, тоест националистическото крило на Обединената полска работническа партия“ (144-145). Това е книга, посветена на папа Йоан-Павел II.

53. ЦДА, ф. 250, ф. 1, а. е. 58, л. 1-3.

54. Съдът над историците. Вера Мутафчиева. Предисловие. С, 1995, с. 8.

54-а. Хайтов, Н. Гробът на Васил Левски. Сборник с исторически и археологически документи и свидетелства. С, 2002, 3-12.

54-б. Пак там.

55. Съдът над историците..., с. 280. По време на трите войни за национално обединение между 1912 и 1918 г. са убити 155 хил., а ранени - около 400 хил. души. Вж. Стателова, Е., Ст. Грънчаров. История на нова България. 1878-1944. Т. III. С, 1999, с. 348.

56. Пак там, с. 281.

57. Марков, Г. Когато часовниците са спрели. Нови задочни репортажи за България. С, 1991, с. 280.

58. Минкова, С, Т. Трифонов. Цит. съч., с. 333.
59. Пак там, 142-143.
60. Попов, Р. Етнографски изследвания през социализма. - В: Социализмът: Реалност и илюзии. Етиологични аспекти на всекидневната култура. С, 2003, 7-8.
61. Марков, Г. Цит. съч., с. 10.
62. Николов, И. Панелният блок - реалност без нови илюзии. - В: Социализмът: Реалност и илюзии..., с. 118.
63. Минкова, С, Т. Трифонов. Цит. съч., с. 411.
64. България в XX век. Очерки политической истории. М., 2003, с. 404.
65. Оруел, Дж. 1984. С, 1992, с. 58.
66. Бжежински, З. Цит. съч., с. 6.
67. Марков, Г. Цит. съч., с. 10.
68. Чолаков, М. Равносметка на страданието. Граници и проблеми на психопатологията на комунизма. С, 1992. Авторът си е поставил задачата да изследва „душевните и духовните поражения на комунистическия терор върху неговите жертви“.
69. Бжежински, З. Извън контрол. С, 1994, с. 30. Д. Попов посочва, че БКП е извършила седем беди на българския народ. Вж. Попов, Д. История на българските империи. С, 2004, с. 853.
70. България в XX век..., с. 362.
71. Минкова, С, Т. Трифонов. Цит. съч., с. 305.
72. Цанков, Ал. Моето време. Мемоари. 2002, с. 256.
73. Филов, Б. Дневник. С, 1990; Михов, Н. Дневник. С, 2004.
74. Димитров, Г. Дневник. С, 1997.
75. Мушанов, Н. Спомени. Дневник. С, 1992, с. 38.